

Eunan O'Halpin. **Spying on Ireland. British Intelligence and Irish Neutrality During the Second World War.** Oxford: Oxford University Press, 2008, 335 s. ISBN 978-0-19-925329-6

Eunan O'Halpin patří mezi neuznávanější historiky v Irské republice. V současnosti působí na *Trinity College Dublin* a je členem *Royal Irish Academy*. Dlouhodobě se věnuje problematice dějin irských a britských tajných služeb a mezi jeho nejvýznamnější práce patří *MI5 and Ireland, 1939–1945: The Official History* (2002), *Defending Ireland: The Irish State and Its Enemies since 1922* (2000) nebo *Decline of Union: British Government in Ireland 1892–1920* (1987). V roce 2008 se na knižním trhu objevila jeho nejnovější studie, *Spying on Ireland*, která je opět velmi kvalitně zpracovaná a založená na rozsáhlém primárním výzkumu.

O'Halpin v této publikaci vychází z předpokladu, že přístup britských tajných služeb k Irsku, respektive k dvaceti šesti hrabstvím se statusem dominia podle smlouvy z prosince 1921, byl dvojitý. Za prvé se jednalo o spolupráci jednotlivých britských agentur s irskými. V druhém případě šlo o vlastní britskou špionáž na území Irska, kdy političtí a vojeňští představitelé chtěli mít přehled o situaci v tomto, z pohledu Velké Británie, poněkud problémovém dominiu. Samotnou neutralitu pak autor chápe jako důsledek nespokojenosti tehdejší politické elity s rozdělením Irska na dvě části, respektive jako nespokojenost s tím, že tzv. Severní Irsko, nebo Ulster, zůstalo integrální součástí Velké Británie. Tyto hypotézy pak autor sleduje v šesti chronologických kapitolách.

Kapitola první, nazvaná *Britain's Irish security problem 1922–1939*, v krátkosti nastiňuje, jaká byla pozice Irska v rámci Velké Británie a v rámci Commonwealthu a jak se vyvíjely vzájemné vztahy zejména po nástupu Eamona de Valéry do čela státu v roce 1932. O'Halpin dále upozorňuje na skutečnost, že zájem britských tajných služeb o Irsko byl mezi roky 1922 a 1939 minimální: MI5 se v tomto období spíše zajímala o aktivity mezinárodního komunistického hnutí, později též nacismu. O irské občany projevovala zájem pouze tehdy, byli-li nějakým způsobem spojováni s jedním nebo druhým z těchto fenoménů (s. 44–45).

Kapitola druhá, *Phoney war, phoney spies*, se věnuje období prvních měsíců války. O'Halpin zdůrazňuje, že to bylo právě na přelomu let 1939 a 1940, kdy se začala rozvíjet spolupráce mezi irskými a britskými tajnými službami. Také se zde dozvídáme, že hlavním zájmem britských agentur bylo prověřování spíše nepodložených zpráv o tankování německých ponorek na území Irska a sledování podezřelých cizinců. Autor dochází k závěru, že strategická pozice Irska neznamenal (zatím) žádnou větší hrozbu pro bezpečnost Velké Británie (s. 86–87).

Kapitola třetí, *Invasion fears*, se zabývá britskými obavami z toho, aby se představitelé nacistického Německa nerozhodli využít Irsko jako „nástupišť“ pro útok na Velkou Británii. Jako rozhodující moment pro konec tohoto nebezpečí se podle Eunana O'Halpina z dnešního pohledu jeví operace Barbarossa. O'Halpin pak také přesvědčuje čtenáře, že „Irové byli nejen odhodláni zajmout německé agenty [na území Irska], ale také se o informace podělit [se svými britskými protějšky]“ (s. 162).

V kapitole čtvrté, nazvané *From Barbarossa to Torch*, autor vyzdvihuje skutečnost, že v tomto období Irsko již nepředstavilo pro Velkou Británii riziko strategické, nýbrž bez-

pečnostní. O'Halpin argumentuje tím, že pro Spojence po roce 1943 již nebylo otázkou, zda dojde k invazi do západní Evropy či nikoliv, ale šlo pouze o to, kdy k ní dojde. Z toho důvodu se spojenečtí představitelé obávali úniku informací přes Irsko (s. 213–214). Této problematice se pak autor podrobněji věnuje v kapitole páté – *Preparations for Overlord*. Bohužel se v ní však zaměřuje pouze na informace spíše obecného charakteru, neanalyzuje skutečnou roli Irska v průběhu operace (s. 246). V závěrečné kapitole, *Anomalous, benighted backwater*, autor nakonec seznamuje čtenáře s faktem, že po úspěšném vylodění Spojenců v Normandii zmizelo Irsko z agendy britských tajných služeb. Nakonec pak připomíná, že spolupráce britské MI5 a irské G2 pokračovala i po skončení války (s. 299).

Přes množství cenných informací, které tato monografie přináší, však nelze opomenout některé nedostatky této publikace. Za nejzásadnější lze označit skutečnost, že autor čerpá pouze z irských, britských a amerických zdrojů. Vzhledem k tomu, že se značná část knihy věnuje pohybu Němců ve dvaceti šesti hrabstvích, německým špiónům v Irsku, zastupitelství nacistického Německa v Dublinu, Irům v Německu a všem možným i nemožným irsko-německým kombinacím v prostředí kontinentální Evropy, stálo by rozhodně za to, aby autor zohlednil i německé archivní materiály. Jakkoliv mohou být britské údaje přesné, bez jejich konfrontace s údaji německými hrozí riziko zkeslení důležitých závěrů. Jde především o období 1939–1942, kdy, jak sám autor uvádí, Britové neuměli přečíst německou šifru (s. 162). Podobně je tomu i s informacemi o zastupitelstvích Japonska, Itálie a Vichy v Dublinu, které jsou také v knize poměrně často zmiňovány.

Ponekud problematičtější se jeví i některé autorovy interpretace. O'Halpin například zdůrazňuje, že „několik let po skončení války labouristický ministr zahraničních věcí Ernest Bevin, který byl ministrem práce od roku 1940 a byl blízce spojen s otázkou irské imigrace, zapomněl na své dobré způsoby na recepci v Bruselu, aby vychválil irské příspěvků k úspěchu *Overlordu*“. Bevin měl tehdy údajně zdůraznit velkou úzkost britského válečného kabinetu z prozrazení příprav této operace a dodat: „museli jsme věřit vrchním irským představitelům [...], spolupracovali a (a toto zopakoval se zvláštním důrazem) k žádnému úniku nedošlo. Toto je obrovská poklona irské vládě a irským zasvěceným činitelům“ (s. 263). O'Halpin se ovšem bohužel zapomněl zmínit o tom, že není jisté zdokumentováno, zda přesně tato slova vyšla z Bevinových úst. Tento rozhovor, ke kterému mělo údajně dojít v roce 1948, totiž své vládě popsal zastupitel Irské republiky ve Washingtonu W. P. Fay až v červenci 1965 (!) při příležitosti odtajnění amerických archivních materiálů vztahujících se k Irsku před rokem 1944.¹ O přesnosti citace zachycené s osmnáctiletým zpožděním lze nepochybně úspěšně pochybovat...

Problematicky působí i skutečnost, že v některých pasážích knihy autor jakoby za každou cenu chtěl bořit mýty o irské neutralitě, zatímco v jiných naopak některé zažitě stereotypy sám neopouští. Za nejfrapantnější příklad můžeme označit až přílišné zveličování role

¹ National Archives Ireland, M 1 DT, 96/6/412, Axis Representatives in Ireland, July 1965, zpráva W. P. Faye z irského vyslanectví ve Washingtonu D.C. irskému ministerstvu zahraničních věcí při příležitosti odtajnění amerických archivních materiálů vztahujících se k Irsku před rokem 1944, červenec 1965 (přesné datum není uvedeno).

Churchillova osobního vztahu k Irsku (např. na s. 53),² nebo občasně poněkud účtější pasáže vůči k Velké Británii – např. „Britové byli nezvykle vpředu před Iry“ (s. 179). Zde je nutné podotknout, že to byli Britové a nikoliv Irové, kdo rozluštili německé kódování, že Britové věděli o pohybu německých agentů v Irsku a Irů v Německu mnohdy více než Irové apod. Nad autorovým postojem k Irům vysílajícím nacistickou propagandu do Irska se taky nelze nepozastavit. Není rozhodně úplně šťastné, že O’Halpin zmiňuje pouze jednoho z nich, Francise Stuarta, a o ostatních se vyjadřuje jako o „ožralech a budižkničemech“ (s. 186). Naprosto třeba chybí zmínka o legendární postavě Lorda Haw Haw.³

O’Halpin se někdy pouští do velmi zajímavých interpretačních konstrukcí, avšak čtenáři zůstává skryto, o co je opírá. Jindy zase své závěry nedovysvětlí – jako příklad lze uvést pasáž, kde O’Halpin tvrdí, že informace o pohybu německých ponorek v blízkosti irských teritoriálních vod byly přenášeny do Velké Británie. Bylo by na místě uvést, jak k tomu přesně docházelo. Není bez zajímavosti zmínit, že jiný historik (Ryle T. Dwyer) k této problematice uvádí, že k přenosu informací do Londýna docházelo pomocí veřejného rozhlasového vysílání o blízkosti a pohybu všech (!) ponorek v okolí Irska.⁴ V případě veřejného vysílání pak vyvstává otázka, zdali těchto informací mohli skutečně využít pouze Britové (zvláště, když víme, že se až do prosince 1943 na německém vyslanectví nacházela nelegální vysílačka).

Některé čtenáře může také spíše nepříjemně překvapit autorova snaha neustále Irsko přirovnávat k jiným dominiím a dalším závislým územím na Velké Británii, zejména k Afghánistánu (např. s. 48). Obě země lze jen velmi těžko komparovat, a to jak z historického, geografického, strategického, tak politického a jazykového hlediska. V textu, který se věnuje historickým otázkám, čtenáře také zaskočí náhlý výpad proti historikovi Brianu Girvinovi, který souhlasil s postupem Američanů proti Irsku v roce 1944 (s. 250). Tato kritika, v textu zcela izolovaná a týkající se jediné osoby, může vyvolat otázku, jestli O’Halpin tímto neřeší osobní spor.

Je jasné, že historik O’Halpinova formátu čas od času cituje sám sebe, avšak v případě recenzované publikace k tomu dochází až příliš často. Některé O’Halpinovy „exkursy“ také působí rušivě: je opravdu pro čtenáře důležité vědět, že Ramsay MacDonald nacházel zálibu

² Více informací k této problematice např. v Paul Canning, *British Policy Towards Ireland* (Oxford: Clarendon Press, 1985).

³ Lord Haw Haw, vlastním jménem William Joyce, který se narodil v roce 1906 v New Yorku irskému otci a anglické matce (podobně jako de Valéra, který se v New Yorku narodil irské matce a španělskému otci), byl hlavním nacistickým rozhlasovým propagátorem v anglickém jazyce. Vyrůstal v Irsku a počátkem 30. let odešel do Velké Británie, kde vstoupil do Britské unie fašistů (British Union of Fascists). V roce 1939 odjel do Německa, k jeho pozdější „smůle“ na anglický pas (který měl automaticky každý Ir až do roku 1949), kde začal vysílat. Jeho hlavními tématy byly antisemitismus a antikomunismus a odhaduje se, že ho mohlo poslouchat až 60 tisíc Irů. V roce 1941 přijal německé občanství a v roce 1946 byl Brity popraven za vlastizrada. Je zajímavé (zejména ve srovnání s postojem k de Valéroví, který pocházel z podobného prostředí), že velká část Irů odmítá, že Joyce byl Irem. Více např. David O’Donoghue, *Hitler’s Irish Voices, The Story of German Radio’s Wartime Irish Service* (Belfast: Pale Publications, 1998).

⁴ T. Ryle Dwyer, „Guests of state“, in *Ireland in World War Two, Neutrality and Survival*, ed. Dermot Keogh, Mervyn O’Driscoll (Cork: Mercier Press, 2004), 107–125, zde 108.

v sexuálních dobrodružstvích (s. 47), nebo jaká byla zkušenost O'Halpinovy babičky v době bojů za nezávislost Irska (s. 46–47, 179 atd.)? Autor mohl také více pozornosti věnovat tomu, aby nedocházelo ke zbytečnému opakování informací – jako příklad lze uvést putování zdroje týkajícího se případné invaze do Irska přes Československo (s. 35, 42, 66, 76). Je opravdu nutné pro nacistické Německo použít termínu „dábel“ a naopak pro spojení „anděl“ (s. 253)? Porozumění textu navíc zbytečně komplikuje fakt, že autor některé pasáže v textu nechal ve francouzštině (např. s. 169).

I přes všechny tyto výtky je recenzovaná studie kvalitně zpracovaná a naše znalosti o irské neutralitě nepochybně rozšiřuje, byť pouze částečně. Je škoda, že se O'Halpin nezaměřil pouze na spolupráci irských a britských tajných služeb a do knihy zahrnuje problematiku mnohem širší. Čtenář se tak může cítit poněkud ochuzen. Kniha také není vhodná pro čtenáře, kteří jsou úplnými „začátečníky“ v oblasti irské neutrality, těm „pokročilejším“ ovšem naopak může pomoci dotvořit si obrázek o celé věci.

Kathleen Geaney

Jeremy Richardson, David Coen, eds., **Lobbying the European Union: Institutions, Actors, and Issues**. Oxford: Oxford University Press, 2009, 400 s. ISBN 978-0-19-920735-0

Spolu s rozšířením pravomocí evropských společenství ke konci 80. let výrazně narostl zájem a ovlivňování procesu vytváření politiky na evropské úrovni. Brusel se tak v průběhu 90. let stal magnetem pro nevidané množství nejrůznějších zájmových skupin, od skupin tradičních (průmysl, zemědělství či odbory) až po nové (např. neziskové organizace). Odhady o počtu lobbistů pohybujících se mezi evropskými institucemi se zásadně rozcházejí, různé zdroje hovoří o počtech mezi 1500 až 15 000. Nárůst aktivit zájmových skupin vedl evropské instituce k potřebě zajistit transparentnost a vykazatelnost (*accountability*) procesu lobbování. V posledních letech tak Evropský parlament i Komise vytvořily mj. povinnost registrace pro zájmové skupiny, ale zda registry lobbistů v EU splnily svůj účel, to zůstává sporné.

Fenoménem lobbování v EU se v posledních několika letech zabývalo velké množství autorů, ať již z řad akademiků či profesionálů. Jen zřídka však jejich práce nabízí skutečně akademický pohled s teoretickou základnou a kvalitní metodologií. Recenzovaná kniha v tomto smyslu zaplňuje „díru na trhu“.

Sborník editorů z University College London a Oxford University volně navazuje na svazek vydaný v roce 1993. Jedná se tedy o jakousi reflexi vývoje posledních 20 let, který byl vskutku velmi bouřlivý. Cílem sborníku je zachytit proces lobbování ve víceúrovňovém systému EU v jeho celosti: od vytvoření agendy po implementaci, pozornost je přitom věnována zejména specifické kultuře lobbování, která se vyvinula při evropských institucích, schopnosti zájmových skupin vytvářet koalice a problémům transparentnosti a legitimacy, které se v souvislosti s lobbíngem nutně objevují. Sborník se dělí celkem na tři části: první